

# Inhoudsopgave

|                         |    |
|-------------------------|----|
| Introductie Burgerschap | 11 |
| Voorwoord               | 11 |
| Inleiding               | 12 |

## Deel A      Theorie en verwerking

|                                                             |               |
|-------------------------------------------------------------|---------------|
| <b>Hoofdstuk 1 Ik ben iemand</b>                            | <b>15</b>     |
| 1.1      Inleiding                                          | 15            |
| 1.2      Doelen                                             | 15            |
| 1.3      Dit ben ik                                         | 16            |
| 1.4      Ik ben met de ander                                | 19            |
| 1.5      Ik mag er zijn                                     | 24            |
| 1.6      Online en offline                                  | 29            |
| 1.7      Vallen en opstaan                                  | 33            |
| 1.8      Begrippen                                          | 36            |
| 1.9      Eindopdracht                                       | 37            |
| <br><b>Hoofdstuk 2 Ik zie verschillen tussen mensen</b>     | <br><b>39</b> |
| 2.1      Inleiding                                          | 39            |
| 2.2      Doelen                                             | 39            |
| 2.3      Deze mensen kwamen erbij                           | 40            |
| 2.4      Hele andere mensen                                 | 44            |
| 2.5      Verschillen en overeenkomsten tussen jou en mij    | 46            |
| 2.6      Dit doe ik met verschillen tussen jou en mij       | 49            |
| 2.7      Zo ga ik met jullie om in de digitale wereld       | 51            |
| 2.8      Begrippen                                          | 53            |
| 2.9      Eindopdracht                                       | 54            |
| <br><b>Hoofdstuk 3 Ik ben vrij en gelijk aan anderen</b>    | <br><b>57</b> |
| 3.1      Inleiding                                          | 57            |
| 3.2      Doelen                                             | 57            |
| 3.3      Ik ben vrij en gelijk                              | 58            |
| 3.4      Hoe ik de regels in het land kan bepalen           | 64            |
| 3.5      Andere mensen hebben ook een mening                | 67            |
| 3.6      Wij hebben dezelfde rechten                        | 69            |
| 3.7      Vrijheid, gelijkheid en andere waarden             | 71            |
| 3.8      Begrippen                                          | 76            |
| 3.9      Eindopdracht                                       | 77            |
| <br><b>Hoofdstuk 4 Ik voel me verbonden met mensen</b>      | <br><b>79</b> |
| 4.1      Inleiding                                          | 79            |
| 4.2      Doelen                                             | 79            |
| 4.3      Hoe een knuffel ontstaat...                        | 80            |
| 4.4      Ik verbind me met jou (ook digitaal)               | 82            |
| 4.5      Waarom ik de ene wel aardig vind en de andere niet | 86            |
| 4.6      Ik ben ik en jij bent jij                          | 87            |
| 4.7      Ik naar de wereld                                  | 89            |
| 4.8      Begrippen                                          | 90            |
| 4.9      Eindopdracht                                       | 91            |

|                                               |           |
|-----------------------------------------------|-----------|
| <b>Hoofdstuk 5 Ik heb iets te zeggen</b>      | <b>93</b> |
| 5.1 Inleiding                                 | 93        |
| 5.2 Doelen                                    | 94        |
| 5.3 Macht in vroegere tijden                  | 95        |
| 5.4 Verschillende vormen van macht            | 104       |
| 5.5 Macht is machtig (mooi)                   | 107       |
| 5.6 Een machtig probleem voor de maatschappij | 116       |
| 5.7 #demachtvansocialmedia                    | 124       |
| 5.8 Begrippen                                 | 129       |
| 5.9 Eindopdracht                              | 130       |

|                                           |            |
|-------------------------------------------|------------|
| <b>Hoofdstuk 6 Ik leef in alle landen</b> | <b>133</b> |
| 6.1 Inleiding                             | 133        |
| 6.2 Doelen                                | 134        |
| 6.3 Nederland                             | 135        |
| 6.4 De wereld                             | 137        |
| 6.5 Lopen in alle landen                  | 140        |
| 6.6 De regels in alle landen              | 142        |
| 6.7 Globetrotters en migranten            | 146        |
| 6.8 Begrippen                             | 149        |
| 6.9 Eindopdracht                          | 149        |

|                                             |            |
|---------------------------------------------|------------|
| <b>Hoofdstuk 7 Ik leef op de aarde</b>      | <b>151</b> |
| 7.1 Inleiding                               | 151        |
| 7.2 Doelen                                  | 152        |
| 7.3 Is de aarde nu van plastic?             | 153        |
| 7.4 Ik heb ook behoeftes!                   | 157        |
| 7.5 Denken aan de aarde                     | 159        |
| 7.6 Wat heeft dit te maken met burgerschap? | 161        |
| 7.7 Duurzaamheid en technologie             | 165        |
| 7.8 Begrippen                               | 171        |
| 7.9 Eindopdrachten                          | 172        |

|                                            |            |
|--------------------------------------------|------------|
| <b>Hoofdstuk 8 Ik leef met technologie</b> | <b>179</b> |
| 8.1 Inleiding                              | 179        |
| 8.2 Doelen                                 | 180        |
| 8.3 Ik en mijn telefoon                    | 181        |
| 8.4 Wil ik dit weten?                      | 184        |
| 8.5 'Ik heb twee chips in mijn hoofd!'     | 189        |
| 8.6 De toekomst                            | 191        |
| 8.7 Mijn telefoon is mijn alles!           | 193        |
| 8.8 Begrippen                              | 196        |
| 8.9 Eindopdrachten                         | 197        |

## **Deel B      Praktijkopdrachten**

|                                          |     |
|------------------------------------------|-----|
| Praktijkopdracht 1 Burgerschap           | 207 |
| Praktijkopdracht 2 Ik heb iets te kiezen | 215 |

## **Deel C      Bijlagen**

|                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------|-----|
| Bijlage 1 Woorden voor gevoelens. Ik voel me...                           | 229 |
| Bijlage 2 Woorden die je behoeftes omschrijven. Ik wil...                 | 231 |
| Bijlage 3 Woorden die omschrijven wie je bent. Ik ben...                  | 233 |
| Bijlage 4 Een oefening die je kunt doen wanneer er iets groots is gebeurd | 235 |
| Bijlage 5 Alle begrippen op alfabetische volgorde                         | 239 |